

بررسی عملکرد آموزش فنی و حرفه‌ای استان خراسان شمالی بر جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت

ملیحه اختری¹

سمیه بشیریان²

مهدی عارف خانی³

تاریخ دریافت: 92/05/05

تاریخ پذیرش: 92/11/19

چکیده:

وظیفه اصلی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه است که هم نیاز جامعه به افراد ماهر را تأمین کند و هم با آموزش افراد، آنها را برای ورود به بازار کار و یافتن شغلی مناسب آماده می‌سازد. پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر عملکرد آموزش فنی و حرفه‌ای ارائه شده در استان خراسان شمالی بر استقبال و جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت انجام شده است. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی و جامعه آماری شامل مربیان، کارآموزان آموزش دیده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و برگزیدگان استانی مسابقات ملی مهارت که به مرحله کشوری راه یافته اند می‌باشد. تعداد کل نمونه 267 نفر براساس جدول کرجسی و مورگان برآورد گردید. ابزار اندازه گیری پرسشنامه محقق ساخته بوده است که شامل 25 سوال و براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت تهیه شده است. قابلیت اعتماد پرسشنامه تنظیمی با توجه به محاسبه ضریب آلفای کرونباخ 0/862 برای مربیان، کارآموزان و برگزیدگان استانی بوده است. پس از جمع آوری اطلاعات نهایتاً با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی و نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل‌های آماری انجام شده و نتایج نشان داد که کلیه فرضیه‌های روند اجرای آموزش در مراکز فنی و حرفه‌ای، وجود مربیان ماهر و کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی ارائه شده در مراکز فنی و حرفه‌ای بر جذب حداکثری جوانان به مسابقات ملی مهارت در استان خراسان شمالی تاثیر مثبت داشته است. بر اساس آزمون فریدمن بر روی فرضیات نتایج نشان داد که وجود مربیان ماهر با ضریب 4.18، کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی با ضریب 3.55 و تاثیر روند اجرای آموزشهای فنی و حرفه‌ای با ضریب 1.95 به ترتیب دارای بیشترین تاثیر از نظر پاسخ دهندگان بر جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت را دارد. و کلیه فرضیات مورد بررسی تاثیر مثبت و معنی داری بر جذب داشته‌اند.

واژگان کلیدی: آموزش فنی و حرفه‌ای، مسابقات ملی مهارت، راهکار جذب جوانان

1- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، بجنورد، استان خراسان شمالی، ایران makhtari@bojnourdiau.ac.ir

2- دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، بجنورد، استان خراسان شمالی، ایران

3- رئیس مرکز بجنورد، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای خراسان شمالی، ایران

مقدمه:

نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در قالب آموزشهای فنی و حرفه‌ای از اواخر قرن نوزدهم مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته است. در پی پیشرفت‌های علمی و صنعتی پس از جنگ جهانی دوم این آموزش‌ها به طور بی‌سابقه‌ای گسترش یافت. امروزه نیروی انسانی به عنوان اهرم رقابتی کشورها شناخته شده و بهبود آموزش‌های مهارتی و فنی برای توسعه اقتصادی کشور ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به عنوان متولی ارائه آموزش‌های مهارتی و توسعه آن نقش ارزنده‌ای در توسعه اقتصادی کشور را ایفا می‌نماید. (پلتیر، 2010). این سازمان با ارائه آموزش در مراکز ثابت دولتی، تیم‌های سیار روستایی، پادگان و زندان، مراکز جوار کارخانه و دانشگاه جهت ارائه آموزش حین کار و آموزش در آموزشگاه‌های آزاد نسبت به فراهم سازی و پرورش نیروی ماهر و مورد نیاز بخش‌های گوناگون صنعتی، کشاورزی و خدمات کشور اقدام می‌نماید. ایجاد زمینه‌های لازم برای تعلیم و تربیت نوجوانان و جوانان مستعد و علاقمند به حرفه آموزی، ارتقای مهارت شغلی در برآوردن نیازهای آموزشی آنان تاثیر بسزایی دارد (نیرومند و همکاران، 1391). لذا در شرایط کنونی که دانش و مهارت نیروی کار به عنوان مزیت رقابتی کشورها شناخته می‌گردد توسعه آموزش‌های مهارتی برای توسعه اقتصاد کشور و در نهایت ارتقای تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. با فراهم سازی این آموزشها امکان راه اندازی کسب و کارهای موفق و پایدار توسط مهارت آموختگان بالا رفته و آنها آگاهانه و در شرایط پایدارتری دست به کارآفرینی و اشتغال زایی می‌زنند. پرورش این استعدادها مشوق اصلی افراد برای ورود به مسابقات ملی مهارت می‌باشد. (نظرزاده، 1387) در این راستا مسابقات جهانی مهارت در ارزیابی نظام‌های آموزش‌های شغلی و مهارتی بسیار پر رنگ بوده و اکثر کشورهای صنعتی جهان در این مسابقات شرکت می‌کنند. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان یکی از عناصر کلیدی جهت تحقق پیشرفت‌های اقتصادی محسوب می‌گردد و از جمله عوامل موثر

در موفقیت کشورهای توسعه یافته تلقی شود، چرا که آموزش نظری همراه با کار عملی موجب تربیت نیروی انسانی خلاق و فعال می‌شود که این نیروها با نفوذ در جامعه سبب به کارگیری بخش عظیمی از نیروهای غیرفعال شده و نهایتاً توسعه کار آفرینی را در جامعه به همراه خواهد داشت. (دادگر و ندیری، 1389) پس از عضویت ایران به سازمان بین‌المللی آموزش‌های حرفه‌ای، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای به عنوان متولی امر آموزش و به منظور ارتقای سطح مهارتی جوانان، برگزاری مسابقات ملی مهارت را به صورت سالانه آغاز نمود. این مسابقات در سه مرحله شهرستانی، استانی و ملی برگزار شده و در مرحله ملی از استانها در هر رشته یک نفر و در رشته‌های تیمی یک تیم (در صورت کسب حد نصاب نمره) می‌توانند در مسابقات ملی مهارت شرکت نمایند. (نیرومند و همکاران، 1391) لذا این مسابقات منجر به شناسایی و پرورش جوانان مستعد مهارتی و خلاق گردیده و در رشد و پیشرفت آنان موثر می‌باشد.

خوش پیمان و بیرگانی (1393) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی وضعیت مقام آوران مسابقات ملی مهارت در بازار کار» مطالعه موردی استان خوزستان» نشان دادند که توسعه و پیشرفت در ابعاد مختلف وابسته به آموزش و متناسب با اهمیت آن است. از نظر سرمایه انسانی، آموزش عمومی یک سرمایه عمومی است و آموزش مهارتی یک سرمایه اختصاصی، مزیت سرمایه دوم این است که اتکای مهارت کسب شده دارندگان آن را برای به دست آوردن جایگاه‌های شغلی بیشتر آماده می‌سازد و همین بینش باعث گردیده است که در بیشتر کشورهای جهان حتی در سیستم‌های تعلیم و تربیت آن‌ها از دیر باز در کنار مقاطع تحصیلی آموزش‌های عمومی، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز مورد نظر واقع گردند. لذا این مطالعه نشان داد افراد ماهر (مقام آوران مسابقات) تا چه حد توفیق جذب در بازار کار را داشته و شغل آنان تا چه حد با آموزش‌هایی که فرا گرفته‌اند سازگاری دارد.

امیری و همکاران (1391) در تحقیقی به تاثیر آموزش‌های فنی پرداخته و آموزش‌ها را مهارت‌های خاص مورد نیاز صنعت نامیدند. هم‌چنین برای شاغلینی که به دلیل پیشرفت تکنولوژی دچار کاهش کارایی می‌شوند، امکان به روز شدن و تکمیل مهارت توسط این آموزش‌ها فراهم می‌شود. لذا به این آموزش‌ها به عنوان ابزاری برای مقابله با بیکاری، بالاخص بیکاری ساختاری که ناشی از تغییرات در اقتصاد جهانی می‌باشد، نگریسته می‌شود. در واقع ویژگی این آموزش، نوعی پرورش کار آفرین

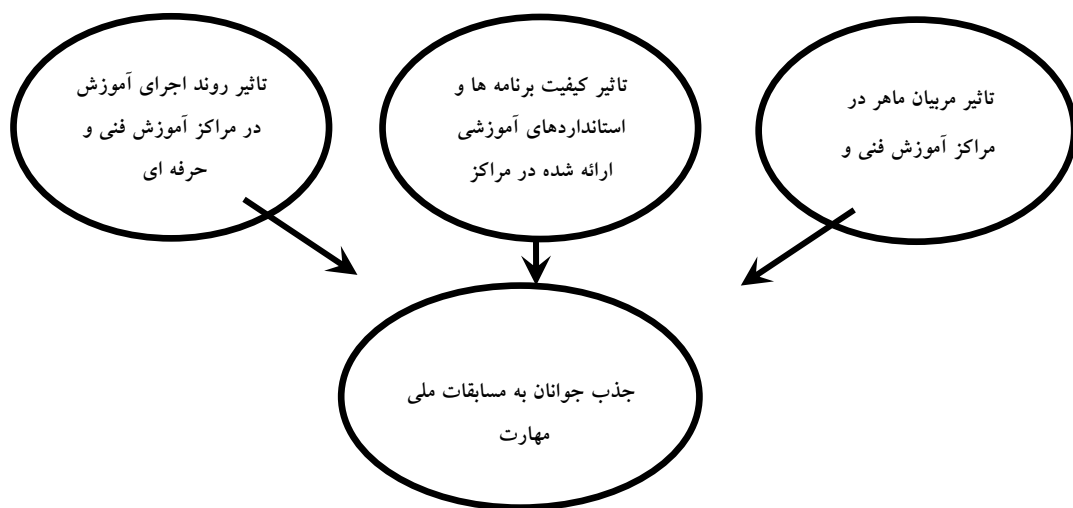
است. به این معنی که افراد پس از کسب مهارت، تخصص و دانش فنی، قادر خواهند بود که اشتغال مناسبی برای خود و دیگران ایجاد نمایند. اینگونه آموزش‌ها در توسعه اقتصادی - اجتماعی از نقش بسزایی برخوردار بوده. چرا که نوعی سرمایه گذاری در منابع انسانی محسوب می‌گردد.

کریمی و همکاران (1393) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی تاثیر مسابقات ملی مهارت بر ترویج فرهنگ مهارت آموزی به پیامدهای ترویجی و آموزشی مسابقات ملی مهارت با استفاده از نظرات دانش آموزان بازدید کننده از چهاردهمین دوره مسابقات ملی مهارت پرداخت. نتایج نشان داد که بازدید دانش آموزان از رویداد مسابقات ملی مهارت به ترویج فرهنگ مهارت آموزی در بین قشر نوجوان و جوان می‌انجامد.

طی سال‌های اخیر در جهت ارتقای کمی و کیفی آموزش‌های ارائه شده در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و همسوسازی با اهداف اجرایی خود با سایر کشورهای جهان تدابیر و تلاش‌های فراوانی را انجام داده است. برگزاری مسابقات ملی مهارت و اعزام نفرات برتر به مسابقات جهانی در این راستا و با این هدف بوده است. هدف اصلی برگزاری مسابقات، ایجاد رقابتی سالم بین جوانان کشور در زمینه مهارت‌های فنی و حرفه‌ای جهت شناسایی و کشف استعدادها برتر می‌باشد. سابقه برگزاری مسابقات ملی مهارت پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سال 1379 (2000 میلادی) می‌باشد. از آن زمان این مسابقات تاکنون هر ساله در کشور و هر دو سال در مرحله جهانی برگزار می‌گردد. مسابقات جهانی پیش رو در سال 2015 به میزبانی کشور برزیل برگزار خواهد گردید. بنظر می‌رسد جهت بررسی نحوه آموزش در مراکز دولتی آموزش فنی و حرفه‌ای یکی از بهترین راه‌های بررسی ضعف‌های آموزشی و ریشه یابی، تحقیق و بررسی بر روی شرکت کنندگان در مسابقات ملی مهارت می‌باشد. پژوهش حاضر به بررسی روند اجرای آموزش در مراکز آموزشی، وجود مربیان ماهر در مراکز آموزشی و کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی اجرا شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان خراسان شمالی بر جذب حداکثری جوانان به مسابقات ملی مهارت پرداخته است.

روش:

این تحقیق از گروه پژوهش‌های بنیادی بوده و درصدد بررسی عملکرد آموزش فنی و حرفه‌ای بر جذب بیشتر جوانان به مسابقات ملی مهارت می‌پردازد. جامعه آماری شامل کلیه مربیان و کارآموزان حاضر در مراکز ثابت آموزش فنی و حرفه‌ای خراسان شمالی در نیمه نخست سال 93، راه یافتگان استان خراسان شمالی به مسابقات ملی مهارت در سالهای 92، 93 و کارکنان فنی و حرفه‌ای استان که در امور مسابقات ملی مهارت دخیل هستند می‌شود. تعداد این افراد در مجموع 850 نفر بوده و براساس جدول برآورد نمونه از روی حجم جامعه مورگان و کرجسی و به شیوه تصادفی طبقه‌ای و ساده تعداد نمونه 267 نفر انتخاب گردید. با توجه به اهداف تحقیق، بهترین روش جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بوده و در طراحی آن از طیف لیکرت استفاده شده است. جهت تعیین اعتبار (پایایی) پرسشنامه، از آلفای کرونباخ که توسط نرم افزار SPSS محاسبه شده، استفاده شد. با توجه به ضریب آلفای کرونباخ (بیشتر از 0/7) گفته می‌شود که آزمون از پایایی قابل قبولی برخوردار بوده و این ضریب در این تحقیق به میزان 0/825 محاسبه گردیده و قابل قبول می‌باشد. شکل زیر سه فرضیه فرعی تحقیق را در جهت دستیابی به فرضیه اصلی تحقیق نشان می‌دهد.

شکل 1- تاثیر عملکرد آموزش فنی و حرفه‌ای بر جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت

نتایج:

با عنایت به اهداف و فرضیه‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها، تحلیل آماری و انجام آزمون فریدمن بر روی فرضیات تحقیق، نتایج نشان داد که فرضیه وجود مربیان ماهر با ضریب 4.11 در

اولویت اول، کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی با ضریب 3.76 در اولویت دوم و روند اجرای آموزش با ضریب 1.98 در رتبه سوم و در نتیجه در بین سه فرضیه کمترین تاثیر را بر جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت دارد.

جدول 1- الویت بندی شاخص ها

میانگین رتبه ها	شاخص
4.11	وجود مربیان ماهر
3.76	کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی
1.98	روند اجرای آموزش

جدول 2- آماره کای اسکویر

267	تعداد
421.940	کای اسکویر
5	درجه آزادی
0.000	پی مقدار

نتیجه این آزمون با مقدار 421.940 در سطح 99 درصد اطمینان یعنی در سطح خطای 1 درصد (Asymp.sig=0.000) معنی دار است.

جدول 3- تست خی محاسبه شده در مورد فرضیه ها

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان مجذور خی دو	فرضیه
0.000	231	4.880	وجود مربیان ماهر
0.003	192	9.67	کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی
0.001	288	9.000	روند اجرای آموزش

بحث و نتیجه گیری:

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به نتایج مثبت فرضیه‌ها (میزان تقریبی معنی داری آزمون‌های فرض کمتر از 0.05) این نتیجه حاصل می‌شود که وجود مربیان ماهر، کیفیت برنامه‌ها و استانداردهای آموزشی و روند اجرای آموزش در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای بر جذب جوانان به مسابقات ملی مهارت تاثیر مثبت داشته است. سوابق تحقیق و یافته‌های کریمی و همکاران (1393)

و خوش پیمان و بیرگانی (1393) نیز این نتایج را تایید می‌کند. اجرای دوره‌های آموزشی متنوع و استانداردهای جدید متناسب با نیاز جوانان شرکت کننده در مسابقات ملی مهارت و استفاده از جوانان ماهر و داوطلبی که در زمینه خاصی مهارت دارند و می‌توانند تجربیات خود را به صورت عملی در اختیار سایر جوانان قرار دهند (مربیان ماهر) می‌تواند بر جذب بیشتر جوانان به مسابقات و کسب رتبه‌های برتر موثر واقع گردد. تربیت افراد متخصص و ماهر و توسعه قابلیت‌های کشور از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه پایدار محسوب می‌شود. در جامعه امروز ایرانی، رشد فزاینده مدرک گرایی در خانواده‌ها و توجه بیش از حد سازمان‌ها به مدرک و خیل عظیم فارغ التحصیلان فاقد مهارت که از دانشگاه‌های مختلف با عناوین متفاوت به بازار کار وارد شده اند و نرخ بالای بیکاری در کشور، مسئولان را بر آن داشته تا بر اساس آنچه توضیح داده شد به بحث آموزش نیروی انسانی با رویکردی مهارتی بپردازند و از این رو نظام آموزشی تحت عنوان (نظام آموزش و مهارت و فناوری) تبیین و آئین نامه مربوطه آن در جلسه مورخ 1390/8/1 در هیات وزیران دولت تصویب شد. نظام آموزش مهارت و فناوری که یک ضلع از مثلث «نظام جامع مهارت و فناوری» را تشکیل داده (دو ضلع دیگر آن، «نظام صلاحیت حرفه‌ای» و «نظام احراز اشتغال» می‌باشد) آموزش‌هایی است که با هدف ارتقاء و انتقال دانش کار و فناوری، به هنگام کردن مهارت‌های شغلی و افزایش مستمر و فزاینده بهره‌وری در تمام سطوح تحصیلی، طراحی و اجرا می‌شود.

این نظام با اهداف تربیت و افزایش کارایی و اثر بخشی نیروی انسانی مورد نیاز در بخش‌های صنعت، کشاورزی، خدمات و فرهنگ و هنر براساس استانداردهای شغلی، فرهنگ ارزشی- بومی و نیاز بازار کار داخلی و تقاضای بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی متناسب با نظام اشتغال کشور و اشاعه و نهادینه سازی فرهنگ کسب و کار مبتنی بر استعداد، ذوق، دانش، مهارت، فناوری، تخصص، توانایی با رویکرد ارزش‌های اسلامی و اخلاق حرفه‌ای طراحی شده است؛ براساس آیین نامه نظام آموزش و مهارت فناوری، سازمان ملی مهارت و فناوری مسئول اجرای مصوبات شورای سیاست‌گذاری این نظام، یکپارچه سازی، هدایت و اجرای آموزش‌های مهارتی و استقرار نظام جامع مهارت و فناوری از طریق سه زیر نظام آموزش مهارت و فناوری، صلاحیت حرفه‌ای و شرایط احراز اشتغال می‌باشد. اجرای نظام جامع مهارت و فناوری با هدف توانمندسازی و به کار گیری نیروی انسانی ماهر در نظام اشتغال طراحی شده و بدیهی است که با کاهش بیکاری، معضلات و آسیب‌های اجتماعی که تابعی از فقر و

بیکاری می‌باشند نیز کاهش خواهند یافت. در این راستا مسابقات ملی مهارت می‌تواند با اهمیت دادن به نسل جوان و بالفعل ساختن استعداد و ظرفیت نامحدود نهفته آنان، زمینه پیشرفت را فراهم کرده و باعث توسعه اقتصادی در جامعه شود.

سپاسگزاری و قدردانی

از مدیر کل محترم اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان خراسان شمالی، معاونت محترم آموزش و پژوهش و کلیه کارکنان اداره کل و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان که در انجام این تحقیق ما را یاری نموده‌اند، سپاسگزاری و قدردانی می‌گردد.

کتابنامه:

- ابراهیمی، مستوره؛ خالدیان، ولی. (1393). بررسی عوامل موثر در جذب حداکثری جوانان به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای استان کردستان. سومین همایش ملی و دومین همایش بین‌المللی مهارت آموزی و اشتغال. تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- جعفری هرنندی، رضا و عابدی، احمد. (1381). بررسی کارایی بیرونی هنرستانهای فنی و حرفه‌ای استان اصفهان در رشته‌های برق، مکانیک، ساخت و تولید، طراحی دوخت و حسابداری طی سالهای 1370-79. فصلنامه آموزه. شماره 21. ص 62-71.
- خوش پیمان، الهام؛ بیرگانی، صباح. (1393). بررسی وضعیت مقام آوران مسابقات ملی مهارت در بازار کار مطالعه موردی استان خوزستان. سومین همایش ملی و دومین همایش بین‌المللی مهارت آموزی و اشتغال. تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور
- دادگر، یدالله و ندیری، محمد. (1389). تحلیل ارتباط اقتصادی و بازارکار ایران. مجله تحقیقات اقتصادی. شماره 92.
- دفتر مسابقات بین‌المللی مهارت سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور (1388). منشور یازدهمین دوره مسابقات ملی مهارت.
- کریمی، عباس؛ سلیمی، محمود. (1393). بررسی تاثیر مسابقات ملی مهارت بر ترویج فرهنگ مهارت آموزی. سومین همایش ملی و دومین همایش بین‌المللی مهارت آموزی و اشتغال. تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- مرادی، نرگس (1385). مدیریت کارآفرینی. کرج: انتشارات موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت.
- مافی نژاد، ندا (1391). آموزش و مهارت آموزی حرفه‌ای در هلند. فصل نامه رشد فنی و حرفه ای، دوره هشتم. شماره 2.
- نظرزاده، محسن. (1387). آموزش و توسعه پایدار. مجله ارتباط علمی. دوره دهم. شماره اول.
- نیرومند، پوراندخت؛ علیزاده، ابوالفضل؛ فرجی، اکبر (1391). نظام ملی مهارت و فناوری، قابلیت‌های فناوری و آموزش فنی و حرفه‌ای. جلد چهارم. ص 686.
- Aktan, B., Bulut, C. (2008), Financial Performance Impact of Corporate Entrepreneurship in Emerging Markets: A case of Turkey, European Journal of

Economics, Finance and Administrative Sciences, available at:
www.eurojournalsn.com.

- Leongo, s.(2010).Creativity and assessment in Chinese arts education: Perspectives of Hong Kong Student. *Research Studies in Music Education*, 32(1) 75-92. Reprints and permission:sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav, DOI: 10.1177/1321103x10370086.

- Peltier, J.W., Scovotti., C.(2010).Enhancing entrepreneurial marketing education: the student perspective. *Journal of Small Business and Enterprise Development*,Vol.17 No.4,2010,pp.514-536.Emerald Group Publishing Limited 1462-6004, DOI10.1108/14626001011088705.